

Атлас. 1913. 112 с. Т. 1: Описание и исследование памятников. Текст. 1914. 537 с.

9. Ростовцев М. И. Эллинизм и иранство на юге России. Петроград: Огни, 1918. 190 с.

10. Ростовцев М. И. Скифия и Боспор. I. Критическое обозрение памятников литературных и археологических. Петроград: Изд-во Российской Академии истории материальной культуры, 1925. 621 с.

11. Тункина И. В. М. И. Ростовцев на перекрестке между русской и немецкой классической археологией до Первой мировой войны. *Scripta antiqua*. 2015. Т. 4. С. 231–262.

12. Фролов Э. Д. Русская наука об античности: Историкографические очерки. Санкт-Петербург: Изд-во СПбУ, 1998. 522 с.

13. Momigliano A. D. M. I. Rostovtzeff. *Studies in Historiography*. London: Weidenfeld & Nicolson, 1966. P. 91–104.

14. Rostovtzeff M. *Iranians and Greeks in South Russia*. Oxford: The Clarendon Press, 1922. XV. 260 p.

15. Rostovtzeff M. *The Animal Style in South Russia and China*. Princeton: University Press, 1929. XVI. 112 p.

16. Rostovtzeff M. I. *La peinture décorative antique en Russie Méridionale*. A. Barbet (dir.). Paris: Académie des Inscriptions et Belles-lettres, 2003–2004. 716 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-004-9-62>

**РЕПРОДУКЦІЯ ФОТОГРАФІЙ: ФОТОТИПІЯ ТА ГЕЛЕОТИПІЯ.
РЕСТАВРАЦІЯ АЛЬБОМУ ГЕЛЕОТИПІВ «LA DÉCORATION
ET L'AMEUBLEMENT À L'EXPOSITION DE 1900: SERIE 2»**

Садикходжаєва А. О.

молодший науковий співробітник

Наукової бібліотеки

Львівського національного університету імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Фоторепродукції являють собою не лише результат технічного і наукового прогресу, а також є віддзеркаленням певного періоду існування людства, важливим носієм візуальної інформації і мистецьким об'єктом. Винахід фоторепродукцій та їх розповсюдження як колекцій художніх творів або як збірок наукових ілюстрацій тощо, показують

важливість культури та освіти і відіграють важливу роль в сучасних дослідженнях історичної спадщини.

Після того як у світі з'явилась фотографія цілком передбачуваним було, що винахідники почнуть шукати методи заміни недешевого і тривалого процесу фотодруку типографськими способами тиражування фотознімків [4, с. 136–142]. Іполліт Фізо, Вільям Тальбот, Луї Дезіре Бланкар-Еврар та багато інших вчених у XIX ст. почали працювати над проблемою винайдення технології якісного друку фотографічної репродукції [1, с. 29–53].

Завдяки Альфонсу Пуатвену в історію увійшов 1855 рік. Французький хімік, фотограф та інженер винайшов фотомеханічний процес придатний для тиражування фотознімків, що давав стійке і насичене зображення — фототипію [5, с. 131; 6, с. 44–48]. У 1856 році за свій винахід Альфонс Пуатвен отримав премію в конкурсі з репродукування фотозображень. Організаторами конкурсу були відомий археолог, нумізмат та колекціонер Оноре-Теодорік-Поль-Жозеф д'Альбер, князь де Люїн та Французьке товариство фотографії [11]. Незважаючи на деякі недоліки фототипії (друкарські форми дозволяли зробити не більше 1000 відбитків, також текст та ілюстрації доводилось друкувати окремо) на час винаходу цей метод був оптимальним. Даний процес в основному застосовувався для репродукції фотографій які вимагали точності в передачі зображень [2, с. 372].

Усі фотомеханічні репродукційні процеси мали три етапи: фотографування, копіювання і травлення. Фототипія відносилась до різновиду плоского друку. Це була пластина на поверхні якої завдяки олеофільним та гідрофільним плівкам розміщувались друкуючі і пробільні елементи. Для фототипії характерними є: дрібна фактура фототипного зерна у вигляді крапок неправильної форми та коротких ліній; наявність чорних площин з рівною зернистою поверхнею з характерним відблиском при попаданні світла; в деяких випадках у фототипії може відчуватись невелика розмитість плям і штрихів, але при значному збільшенні видно, що розмиті місця мають фактуру фототипного зерна; на репродукціях зі старих гравюр на метали і ксилографії штрихи мають відповідні зернисті фототипні краї. Це ж зерно окремими крапками може бути між штрихами [3, с. 37; 4, 136–142].

Фототип, колотип, гелеотип, альбертип – ці терміни є синонімами і використовуються для позначення одного процесу. З часом у фототипію були внесені ряд модифікацій які мали незначний вплив на процес і вигляд відбитка. Усі процеси відрізнялись технічними деталями, які майже не впливали на мікроструктуру друкованого зображення [7, с. 15]. Фототипна техніка використовувалась до 1880-х років і часто навіть у XX столітті. Деякі її вдосконалення виявились вдалимими і стали широко

використовуватись в майбутньому. Один з таких варіантів отримав назву гелеотипу [15, с.76].

Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка подарований альбом гелеотипів початку ХХ ст. «Оздоблення та меблі на виставці 1900 року: 2-я серія». Збірка присвячена 5 Великій французькій виставці яка проходила з 14 квітня по 12 листопада 1900 року і стала останньою з п'яти всесвітніх виставок проведених у Франції. Подарований альбом був переданий у відділ наукової реставрації бібліотеки. Гелеотипи із збірки друковані на папері у складі якого присутня деревна целюлоза, що негативно вплинуло на міцність основи і тривалість її збереження. На аркушах були значні поверхневі забруднення. Природне старіння паперу викликало підвищення кислотності, що також негативно вплинуло на міцність структури та зовнішній вигляд аркушів. Для кожного гелеотипу, крім механічного очищення, проводилось водне очищення паперу та нейтралізація кислотності. Для надання об'єкту цілісного та естетичного вигляду втрачені ділянки основи були дорожені відповідним реставраційним папером. Усунуті розриви та заломи аркушів. Наносився спеціальний зміцнюючий розчин для укріплення ослабленої структури гелеотипів.

Видавцем альбому «Оздоблення та меблі на виставці 1900 року: 2-я серія» зазначається Арман Герінет (квітень 1852 р. Париж – 26 грудня 1925 р. Париж). Діяльність А. Герінета як видавця і книготорговця дозволила йому поширювати фотографію через друковані видання. Видавець редагував і публікував численні колекції ілюстрацій декоративно-прикладного мистецтва, архітектури, моди і книги [10]. Герінет купував негативи фотографів і з придбаних матеріалів складав і продавав ілюстровані книги та альбоми. Найвідомішою колекцією, яку він придбав стала колекція Чарльза Марвіля (справжнє ім'я Шарль Франсуа Боссу), одного із найталановитіших фотографів ХІХ століття [12]. Арман Герінет працював до своєї смерті в 1925 році, у Парижі [9]. Гелеотипи для багатьох альбомів Армана Герінет, в тому числі і для збірки подарованої бібліотеці, робив Ернест Луї Дезіре ле Делі (1859 р.– 1917р.). Свою видавничу компанію Ернест заснував у 1900 році. Паризька поліграфічна фірма Е. Ле Делі (ELD) знаходилась за адресою 73, вулиця Клода Бернарда. Компанія була головним видавцем гелеотипних, чорно-білих листівок. Видавництво Ернеста Ле Делі було досить відомим на початку 20 століття. Видавець та фотограф помер у 1917 році. Після смерті власника фірмою керували його сини. У 1930 році компанія збанкрутувала [13].

Техніка гелеотипів стала відомою на початку 1870-х років в США завдяки Ернесту Едвардсу. Гелеотипи виготовлялись майже за ціною 236

самою технологією, що і фототипи. Вдосконалення Едвардса дозволяли зробити друкарську форму менш крихкою і здатною витримувати більше навантаження [15, с. 76]. 1 червня 1871 р. у науковому журналі «Природа» була опублікована стаття написана WILLIAM H. HARRISON «Гелеотипний процес», де автор детально описує цей метод [14]. Відбитки гелеотипів є точними копіями оригінальних фотографій. Деталі відбитків показують, що зображення мають більш дрібну зернистість ніж фототипи. Гелеотипи друкувались на пресі, який забезпечував рівний тиск вниз, що сприяло відтворенню чітких зображень та збереженню цілісності друкарської форми [15, с. 77].

Заміна оригінальних фотографій на їх друковані копії фотомеханічним способом проходила повільно. Перші альбоми з фоторепродукціями почали з'являтися на світ в середині 1850-х років. Надалі вони, в основному, вже виконувались за допомогою фотомеханічних процесів. Різні техніки в цій галузі впроваджувались поступово: вудбуритипія, фототипія, фотогравюра тощо. Це призвело до домінування видавничого альбому з репродукціями над виданнями альбомів з оригінальними фотодруками [8, с. 52].

Література:

1. Владимир Левашов., Лекции по истории фотографии: науч. ред. Г. В. Ельшевская. 2-е изд. Москва. 2014. 464 с.
2. Лауберт Ю. К., Фотомеханические процессы. Москва, 1932. 392 с.
3. Максимова А. В., Мисюра-Аладова К. А., Богданова Ю. А. Идентификация, хранение и консервация фотоотпечатков, выполненных в различных техниках. Санкт-Петербург, 2013. 48 с.
4. Реставрация произведений графики: методические рекомендации / состав. Метлицкая Л. Л., Костикова Е. А. Москва, 1995, 184 с.
5. Ситников В. П., Техника и технология СМИ: печать, радио, телевидение. Москва, 2011. 416 с.
6. Чибисов К. В., Очерки по истории фотографии. Москва, 1987. 256 с.
7. Dusan Stulik., Art Kaplan., The Atlas of Analytical Signatures of Photographic Processes: Collotype. Los Angeles, CA: Getty Conservation Institute. 2013. 31 p.
8. Zając I. Od albumu fotografi cznego do wydawniczego – pochodzenie i systematyka. Notes Konserwatorski Biblioteki Narodowej. 2014. № 16. S. 31–56.
9. Armand Guérinet. *Bibliothèque nationale de France*. URL: https://data.bnf.fr/fr/14897233/armand_guerinet/ (дата звернення: 11.08.2020).
10. Armand Guerinnet. *Flickr*. URL: <https://www.flickr.com/photos/photohistorytimeline/40130624190> (дата звернення: 11.08.2020).

11. Bodenstein Felicity. Luynes, Honoré d'Albert (duc de). *L'Institut national d'histoire de l'art.* URL: <https://www.inha.fr/fr/ressources/publications/publications-numeriques/dictionnaire-critique-des-historiens-de-l-art/luynes-honore-d-albert-duc-de.html> (дата звернення: 26.08.2020).

12. Charles Marville: Photographer of Paris. *National Gallery of Art*. URL: <https://www.nga.gov/exhibitions/2013/marville.html>. (дата звернення: 11.08.2020)

13. E. L. D. / E. Le Deley. *Dumbarton Oaks Archives Ephemera Collection*. URL: <https://www.doaks.org/research/library-archives/dumbarton-oaks-archives/collections/ephemera/names/e-le-deley> (дата звернення: 3.09.2020).

14. Harrison W. The Heliotype process. *Nature journal of science*. 1871. № 4. P. 85–87. URL: <http://digioll.library.wisc.edu/cgi-bin/HistSciTech/HistSciTech-idx?type=div&did=HISTSCITECH.NATURE18710601.HARRISONPROCESS&isize=M> (дата звернення: 28.05.2020).

15. Mustalish, Rachel A. The development of photomechanical printing processes in the late 19th century. *Topics in Photographic Conservation*. 1997. Vol. 7. P. 73-87. URL: http://resources.culturalheritage.org/pmgtopics/1997-volume-seven/07_10_Mustalish.pdf (дата звернення: 24.09.2020).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-004-9-63>

СУЧАСНЕ СПРИЙНЯТТЯ ФОТОЗБРАЖЕНЬ НЮ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Скорик І. Г.

*здобувач освіти за освітньо-науковим рівнем доктор філософії
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва
м. Київ, Україна*

Феномен оголеної фотографії незаперечний – він дає можливість творцям миттєво втілювати будь-які задуми і наочно експериментувати з людським тілом, доводячи його до досконалості при збереженні природних пропорцій. Починаючи з середини ХХ століття і до сьогодні оголена фотографія вирівняла естетичне сприйняття між різними верствами населення, зробивши свою присутність в житті звичним